Assurerade brev till utlandet 1855-1925

av Jan Billgren

JAN BILLGREN, född 1936, är universitetslektor i företagsekonomi i Lund. Under de senaste fem åren har han verkat som pedagogisk konsult vid Universitetspedagogiskt Centrum vid Lunds Universitet. Under två decennier har Jan Billgren varit en ofta förekommande skribent i filatelistiska tidskrifter och författat två böcker om svensk posthistoria. Han medverkar som expert och skribent både i NE och Bra Böckers lexikon i ämnena posthistoria och filateli. Jan Billgren har varit styrelseledamot i Sveriges Filatelist-Förbund 1984–89, ordförande i Sällskapet för Svensk Posthistorisk Dokumentation 1985–96 och är medlem av Strandellkommittén sedan 1999. Samma år valdes han in i styrelsen för Postmusei Vänner och är sedan årsmötet 2000 också dess ordförande.

Historik

Brev som innehöll värden av något slag fick skickas med posterna från slutet av 1600-talet. Således omtalas i Sven Carlins bok "Vad kostade brevet" att det fr.o.m. 1660-talet var tillåtet att sända pengar i brev. Dock var det inte möjligt att försäkra innehållet för något visst belopp utan rekommendation innebar endast en något säkrare befordran. Avsändaren var skyldig att anmäla penninginnehållet vid inlämnandet och postförvaltaren skulle notera det på brevet och underrätta sin kollega vid ankomstpostanstalten.

Det fanns emellertid ett behov av att försäkra brevinnehåll för större belopp och detta blev möjligt 1849. De första bestämmelserna om *assurans* finns i en kunglig förordning från detta år, daterad den 16 februari, vilken trädde i kraft den 1 april samma år. Denna avsåg emellertid endast inrikes brev men kom även att gälla för brev till Norge från och med den 1 augusti 1849. Någon beloppsgräns finns inte angiven.

Från början kallades inte försändelseslaget assurerade brev utan "penningebrev" eller *brev med öppen rekommendation*. Den senare beteckningen användes i huvudsak om inrikes försändelser. Beteckningen *assurans* började användas först den 1 januari 1873.

Först i samband med ett cirkulär, utgivet den 14 juni 1852, preciseras att fr.o.m den 1 juli skulle det vara möjligt att skicka "penningebref" till alla länder med vilka vi kunde utväxla rekommenderade brev. För sådana brev skulle dels erläggas ett svenskt landporto, 7½ sk. bco per lod[1], en rekommendationsavgift på 16 sk. bco samt en assuransavgift på 1 sk. bco per 100 riksdaler. Enligt bestämmelserna skulle brevet också påtecknas orden "franco svenska gränsen". Vid denna tid fanns det alltså ingen möjlighet att betala assurerade brev till destinationsorten i utlandet.

Nya bestämmelser redovisas i 1858 års portotaxa, vilken utkom den 28 oktober, men vars taxor trädde i kraft den 1 januari 1859. Fram till dess använde man sig av en provisorisk regel, innebärande att varje skilling banco omvandlades till 3 öre. Det svenska portot för "penningebref" blev från den 1 januari 1859 23 öre per lod, rekommendationsavgiften 50 öre och assuransavgiften 2 öre per 100 riksdaler.

Under åren före Världspostföreningens bildande 1874 var det således möjligt att skicka assurerade brev från Sverige till utlandet i en relativt begränsad omfattning. Sådana brev kunde i regel endast skickas till länder med vilka rekommenderade brev fick utväxlas och i normalfallet endast frankeras till den svenska gränsen.

Världspostföreningen hade från sin tillblivelse inte något avtal om assurerade brev utan ett sådant slöts först vid Pariskongressen 1878. Dess bestämmelser trädde i kraft den 1 april 1879. Sverige var ett av de länder som signerade detta avtal. I och med denna överenskommelse infördes maximibelopp och dessa uppgick till 5.000 eller 10.000 francs.

Nedan redovisas de taxor och villkor som gällde för assurerade brev till de nordiska länderna samt några, i första hand europeiska länder, under åren 1855-1879.

Assurerade brev till Norge

Till Norge skulle assurerade brev behandlas och taxeras som inrikes brev. Sådana assurerade brev som sändes under s.k. öppen rekommendation hade, inklusive brevportot, från den 1 augusti 1849 en avgift på 16 sk. banco samt en assuransavgift på 1 sk. bco per 100 riksdaler. Till detta kom de norska avgifterna, vilka skulle erläggas av mottagaren i Norge.

När de första frimärkena utkom den 1 juli 1855 skulle ett assurerat brev till Norge frankeras med frimärken för 16 sk. bco, medan assuransavgiften erlades kontant. 1858 ändrades avgiften till 50 öre, till vilken kom en assuransavgift på 2 öre per 100 riksdaler. Den förra skulle betalas med frimärken och den senare erläggas kontant. I de angivna beloppen ingick rekommendationsavgiften.

Den 1 januari 1871 infördes en enhetlig assuransavgift till Norge på 50 öre, vilken

Bild 1. Assurerat brev till Norge, sänt från Söderköping 1865. Portot består av brevporto 2x24 öre (andra viktklassen) och en rekommendationsavgift på 50 öre. Assuransavgiften, 4 öre för belopp mellan 100 och 200 riksdaler, erlades kontant.

Bild 2. Assurerat brev till Norge, sänt från Skåred 1877. Portot består av 12 öre för brev av första viktklassen och en assuransavgift på 30 öre. Denna avgift gällde upp till 1.000 kr.

gällde upp till 1.000 riksdaler; först därutöver tillkom en avgift på 2 öre per 100 riksdaler. Alla avgifterna fick nu erläggas med frimärken. Därutöver skulle samma brevporto som det inrikes erläggas.

Från den 1 januari 1874, då konventionen mellan Sverige/Norge och Danmark trädde i kraft, skulle assurerade brev till Danmark och Norge frankeras dels med svenskt brevporto, 12, 24 eller 36 öre, dels med en assuransavgift, uppgående till:

för belopp upp till 1.000 rdr
10 öre per 100 rdr (minimum 30 öre)

för 1.000-10.000 rdr
1 rdr + 6 öre per 100 rdr

för belopp över 10.000 rdr
6 rdr 40 öre + 4 öre per 100 rdr

Frankeringstvång förekom till Norge, men ej till Danmark.

Assurerade brev till de Danska Staterna

Enligt 1852 års postkonvention (i kraft den 1 juli) mellan Sverige och Danmark redovisas följande taxa till Danmark med Schleswig: 12 sk. bco per lod (6 sk. bco i närporto mellan Helsingborg, Landskrona, Malmö på den svenska och Helsingör, Köpenhamn på den danska sidan) + rekommendationsavgift 12 sk. bco + assuransavgift 1 sk. bco per 100 riksdaler. Ett sådant brev var dock bara betalt till den svenska gränsen och mottagaren fick således betala resterande danska avgifter.

Från den 31 januari 1853, då ett kompletterande cirkulär till 1852 års postkonvention kom ut, kunde assurerade brev taxeras på tre olika sätt: de kunde sändas antingen "portofritt", betalda till gränsen eller betalda till destinationsorten.

För de portofria breven utgick dock rekommendationsavgift och assuransavgift som för inrikes brev. Rekommendationsavgiften fick erläggas med frimärken, när så

blev möjligt, medan assuransavgiften hela tiden fram till 1871 skulle erläggas kontant.

Betalning till gränsen innebar fram till den 1 juli 1858 7½ sk. bco per lod, rekommendationsavgift på 16 sk. bco samt en assuransavgift på 1 sk. bco per 100 riksdaler (den senare skulle erläggas kontant även sedan frimärkena utkommit). Från detta datum blev portot hälften av det svenska, dvs. 6 öre per lod, rekommendationsavgift 50 öre och assuransavgift 2 öre per 100 rdr. Från den 11 september 1865, då en ny posttaxa utkom, ändrades dessa portosatser till 9 öre per 3 ort[2], (från den 1 april 1866 15 gram), rekommendationsavgift 50 öre samt den svenska assuransavgiften 2 öre per 100 riksdaler.

För betalning till destinationsorten tillkom de danska avgifterna: ett enkelt brevporto, dvs. 4 sk. bco eller från 1 juli 1858 12 öre och assuransavgift med 2 sk. bco (från 1 juli 1858 6 öre) per 66 riksdaler 32 sk. bco[3] (från 1 juli 1858 100 riksdaler). Från den 11 september 1865 blev det svenska brevportot 9 öre per 15 gram och det danska 12 öre per styck, plus svensk rekommendations- och assuransavgift samt dansk assuransavgift, 6 öre per 100 riksdaler.

Från den 1 april 1871 skulle Danmark erhålla 8 sk. per brev i brevporto + 4 sk. per 100 rdr (danskt mynt) i assuransavgift, medan Sverige erhöll svenskt brevporto + svensk assuransavgift. Denna senare var nu 50 öre upp till 1.000 kr och 2 öre per 100 riksdaler därutöver. För ofrankerade brev utgick en extra avgift på 25, 50 respektive 75 öre i de tre olika brevportoklasserna, enligt en bestämmelse som först infördes i 1873 års svensk-danska postfördrag, vars bestämmelser trädde i kraft den 1 januari 1874.

Från och med detta datum skulle assurerade brev till Danmark och Norge frankeras, dels med svenskt brevporto, dels med en assuransavgift, uppgående till:

för belopp upp till 1.000 rdr
10 öre per 100 rdr (minimum 30 öre)

för 1.000-10.000 rdr
1 rdr + 6 öre per 100 rdr

för belopp över 10.000 rdr
rdr 40 öre + 4 öre per 100 rdr

Bild 3. S.k. portofritt assurerat brev till Danmark från 1863 med rekommendationsavgiften, 50 öre, erlagd med frimärken. Assuransavgiften erlades kontant av avsändaren, medan mottagaren i Danmark fick betala det danska brevportot, 12 öre, och den danska assuransavgiften, 6 öre per 100 riksdaler.

Island

Den 7 januari 1873 blev det möjligt att skicka assurerade brev till Island via Danmark för delvis samma avgifter som gällde till Danmark. Detta innebar svenskt brevporto och svensk assuransavgift, danskt brevporto, 8 skilling per brev, och dansk assuransavgift, 4 skilling per 100 riksdaler. Island skulle därutöver ha 8 skilling upp till 15 gram, 16 skilling mellan 16 och 125 gram samt 24 skilling upp till 250 gram, allt räknat i danskt mynt. Den isländska assuransavgiften uppgick till 12 skilling per 100 riksdaler.

Den 2 februari 1874 ändrades avgifterna för assurerade brev till Island via Danmark. I brevportot utgick nu 12, 24 eller 36 öre i svenskt och i danskt porto 16 öre per brev. Det isländska brevportot var nu 16 öre upp till 15 gram, 33 öre mellan 15 och 125 gram samt 50 öre upp till 250 gram. Förutom svensk assuransavgift utgick en dansk sådan med 8 öre per 200 riksdaler och en isländsk med 25 öre för samma belopp.

Det kan tilläggas att det inte förelåg frankeringstvång till Island. Ett ofrankerat brev fick i så fall det isländska brevportot fördubblat enligt ett cirkulär som utkom den 30 december 1876. I detta uppgavs portot i den andra viktklassen (15-125 gram) uppgå till 30 öre.

Assurerade brev till övriga länder

För assurerade brev till utlandet var det endast möjligt att erlägga portot till gränsen före den 1 januari 1864. Det uppgick till brevporto (7½ sk. bco eller från den 1 juli 1858 23 öre per lod) + en rekommendationsavgift av 16 sk. bco eller 50 öre, vartill kom "föreskrifven assurance-afgift". Den senare angavs inte, men torde varit densamma som den inrikes, dvs. 1 sk. bco eller 2 öre per 100 riksdaler.

Från början var det endast möjligt att skicka sådana försändelser till Tyskland.[4] Från och med 1858 års taxa, som trädde i kraft den 1 januari 1859, kunde rekommenderade brev skickas till de flesta europeiska länder och från och med 1860 började det successivt bli möjligt att sända rekommenderade brev även till utomeuropa.

Från den 1 januari 1859 kunde assurerade brev vid befordran över de danska staterna eller via Lübeck frankeras ända fram till Hamburg. Då var avgiften sammansatt av svenskt brevporto till Hamburg (45 öre per lod), rekommendationsavgift 50 öre och assuransavgift, 2 öre per 100 riksdaler, samt dansk assuransavgift, 6 öre per 100 riksdaler. Dessa brev skulle märkas "franko Hamburg", om de skulle skickas vidare ut i världen eller "franko tout" om de skulle gå till själva Hamburg.

Den 11 september 1865 blev brevportot till gränsen 14 öre per 3 ort; detta ändrades dock den 23 april 1867 till 14 öre per 15 gram. Under hela tiden uppgick rekommendationsavgiften till 50 öre och assuransavgiften till 2 öre per 100 riksdaler.

Efterhand blev det möjligt att skicka assurerade brev, frankerade till destinationsorten: till Ryssland med Finland den 1 januari 1859 och till Nederländerna från den 1 januari 1864.

Till Ryssland och Finland taxerades assurerade brev såsom inrikes, dvs. brevporto till respektive land + svensk rekommendationsavgift + svensk assuransavgift.

Till Nederländerna blev avgifterna svenskt brevporto, rekommendations- och assuransavgifter + preussiskt/holländskt värdeporto om 2½ groschen per 10 thaler (27 riksdaler).

Även till övriga länder som man kunde skicka rekommenderade brev till vid denna tid var det enligt 1869 års taxa möjligt att skicka assurerade brev via Danmark. Om man som avsändare ville betala portot till destinationsorten kunde man låta brevet åtföljas av en frankosedel, dvs. en försäkran om att avsändaren skulle betala portot i efterhand. På frankosedeln noterade posttjänstemännen i de länder som brevet passerade vilka portoavgifter som avsändaren skulle betala. Detta är sannolikt första gången en frankosedel nämns i de svenska posttaxorna.

Nedan redovisas mer detaljerad information om assurerade brev till de länder, dit man kunde skicka brev, betalda till destina-

Bild 4. Ett tidigt assurerat brev till Lübeck år 1864. Brevet är av andra viktklassen och har frankerats med 2x23 öre plus 50 öre i assuransavgift. Portot är enhetsportot för assurerade brev till utlandet och gäller endast till gränsen. Mottagaren fick betala resterande belopp.

tionsorten. I detta avsnitt finns ingen information om Nederländerna, eftersom detta land inte nämns i portotaxor eller ändringar till dessa efter 1869.

Tyskland och Österrike-Ungern

Enligt portotaxan av den 1 april 1869 kunde brev till Nordtyskland, Österrike, Bayern, Würtemberg, Baden och Luxemburg, som skickades via Danmark, betalas till destinationsorten. I så fall skulle följande avgifter erläggas: svenskt brevporto, 14 öre per 15 gram, svensk assuransavgift 50 öre plus 2 öre per 100 riksdaler, danskt brevporto 12 öre per brev samt dansk assuransavgift, 6 öre per 100 riksdaler. Till detta skulle komma tyskt respektive österrikiskt viktporto och assuransavgift. Hur stora dessa var framgår av den danska paketposttaxan (som författaren tyvärr inte haft tillgång till).

Assurerade brev till Tyskland skulle enligt 1869 års postkonvention (i kraft den 1 april) också taxeras som paket. Portot bestod av svenskt paketporto, tyskt paketporto samt danskt transitporto (eller svensk-tyskt sjöporto). Närmare uppgifter om dessa avgifter har inte påträffats.

Den 19 juni 1873 ändrades avgiften för assurerade brev till Tyskland via Danmark, betalda till destinationsorten. Då utgick svenskt brevporto med 12 öre upp till 4 ort, 24 öre upp till 25 ort och 36 öre upp till 50 ort. Härtill kom danskt porto, 16 skilling upp till 8 skålpund och 4 skilling per 2 skålpund därutöver. Det tyska brevportot var per 2 skålpund, 2 silbergroschen (gränsområdet), 4 (1-2 rayon) eller 6 silbergroschen (3-6 rayon).[5] Den svenska assuransavgiften var 50 öre upp till 1.000 riksdaler och 2 öre per 100 riksdaler däröver, den danska 6 skilling per 100 riksdaler (upp till 1.000 riksdaler) och 60 skilling plus 3 skilling per 100 riksdaler över 1.000 riksdaler. Till dessa avgifter kom sedan den tyska assuransavgiften, 1 silbergroschen (gränsområdet), 1½ silbergroschen (1-2 rayon) eller 3 silbergroschen (3-6 rayon), allt per 100 thaler. Över 1.000 thaler reducerades avgiften till hälften.

Från den 19 juni 1873 blev det också möjligt att skicka assurerade brev direkt till Tyskland via Stralsund. Avgifterna var i stort sett desamma, eftersom de svenska och tyska avgifterna var oförändrade och det danska portot ersattes med ett lika stort sjö-

porto på 16 skilling upp till 8 skålpund och 4 skilling per skålpund därutöver. Endast den danska assuransavgiften föll bort. Det anmärktes i taxan att för brev till själva Stralsund eller Lübeck med direkt ångfartyg utgick inte någon tysk assuransavgift.

Enligt ett cirkulär från den 27 januari 1874, utgivet den 2 februari, ändrades portot för assurerade brev på följande sätt: det var sammansatt av svenskt brevporto (se ovan), danskt porto 16 öre per brev och tyskt porto 2 groschen = 18 öre (för första zonen = 10 tyska mil) eller 4 groschen = 36 öre (för övriga zoner) per brev, beroende på avståndet från gränsstationen Woyens. Dessutom tillkom, förutom svensk assuransavgift (se ovan), dels danskt värdeporto, 8 öre per 200 kr, dels tysk assuransavgift på ½ groschen per 100 thaler (minimum 1 groschen). För assurerade brev via Stralsund infördes motsvarande ändringar.

Till Österrike-Ungern var avgifterna desamma som till Tyskland med undantag för att brevportot genom Tyskland fortfarande beräknades efter den gamla rayonindelningen.

Det kan tilläggas att det inte rådde frankeringstvång och att ofrankerade brev fick ett portotillägg på 1 groschen per styck.

Den 30 december 1876 ändrades det tyska brevportot för assurerade brev till 20 pfennig till ort inom första nya zonen och 40 pfennig till övriga (de svenska och danska brevportona var oförändrade). För assurerade brev till Österrike-Ungern infördes också den nya myntsorten, medan rayonindelningen förblev vid det gamla. För de tre olika zonerna uppgick således brevportot till 20, 40 respektive 60 pfennig.

Även assuransavgifterna översattes till den nya myntenheten; den tyska assuransavgiften blev alltså 5 pfennig per 300 mark med ett minimibelopp av 10 pfennig. Det tysk-österrikiska värdeportot per 300 mark uppgick till 7½ pfennig i gränszonen, 15 pfennig i rayon 1-2 och 30 pfennig i rayon 3-6. Över 3.000 mark reducerades denna avgift till hälften.

Portotillägget för ofrankerade assurerade brev blev nu 10 pfennig eller 9 öre per styck.

Avgifterna till Tyskland via Danmark eller Stralsund preciserades i en cirkulärändring, i kraft den 1 april 1877, till följande: tyskt porto 18 öre per brev inom 1:a zonen eller 36 öre till övriga zoner. Till Österrike-Ungern preciserades det tysk-österrikiska brevportot till 60 pfennig eller 53 öre per brev, oavsett avstånd från Woyens eller Stralsund. Den tyska assuransavgiften ersattes då av en tysk-österrikisk som uppgick till 30 pfennig per 300 mark upp till 3.000 mark och till hälften därutöver.

Den 1 november 1878 avskaffades den tysk-österrikiska assuransavgiften. Denna blev i fortsättningen densamma som den tyska, dvs. 5 pfennig per 300 mark, med ett minimum av 10 pfennig.

Ryssland och Finland

Det första omnämnandet av dessa destinationsländer gjordes i 1858 års portotaxa. Länderna nämndes i samband med assurerade brev till Norge utan några särskilda kommentarer, varför man kan förutsätta att de också taxerades som inrikes vad gäller rekommendations- och assuransavgifter. I 1867 års portotaxa uttalas detta i klartext, dvs. portot sammansattes av brevporto, vilket alltsedan 1858 uppgått till 60 öre (30 öre till gränsen) fram till den 1 juli 1868[6], då det blev 28 öre, allt räknat per lod eller 3 ort eller 15 gram, rekommendationsavgift 50 öre och assuransavgift 2 öre per 100 riksdaler. Detta gällde till Finland, men brevportot till Ryssland var detsamma fram till den 1 juli 1868, då det blev 38 öre per 3 ort eller 15 gram.

Nästa gång som portot för assurerade brev till Ryssland och Finland ändrades var i samband med att bihanget till den utrikes brevportotaxan utkom den 19 juni 1873. Till Finland uppgick portot för assurerade brev nu till 28 öre per 15 gram, svensk assuransavgift (50 öre upp till 1.000 riksdaler och 2 öre per 100 därutöver) och finsk assuransavgift (1/5 % av värdet upp till 4.000 mark, 8 mark mellan 4.000 och 6.400 mark samt 1/8 % därutöver).

Till Ryssland uttogs svenskt brevporto 12 öre upp till 4 ort, 24 öre mellan 4 och 25 ort

samt 36 öre mellan 25 och 50 ort, finsk-ryskt porto på 40 penni per lod eller 3 1/8 ort samt i förekommande fall, vid befordran via Stockholm och Grisslehamn, ett sjöporto på 35 öre per brev. Utöver dessa porton tillkom svenska och finska assuransavgifter samt ryska, 1 % upp till 100 rubel, 1/2 % plus 50 kopek mellan 100 och 400 rubel, 1/4 % plus 1 rubel och 50 kopek mellan 400 och 1.600 rubel samt 1/8 % plus 3 rubel och 50 kopek därutöver.

I ett bihang till den utrikes brevportotaxan, som utkom den 2 februari 1874, hade brevportot för assurerade brev till Ryssland preciserats till 38 öre per 15 gram upp till 250 gram. Tyngre försändelser taxerades som paket. Brev fick då assureras upp till 15.000 rubel.

Det kan tilläggas att assurerade brev till Finland och Ryssland skulle frankeras till fullo vid avsändandet under åren fram till 1879.

Luxemburg

Denna destination nämns första gången i 1869 års portotaxa. Då blev det möjligt att skicka fullt frankerade assurerade brev, betalda till destinationsorten, via Danmark. Då utgick svenskt brevporto med 9 öre per 15 gram, svenska assuransavgifter, danska avgifter enligt paketportotaxan samt tyska brev- och assuransavgifter. Utan tillgång till den danska paketportotaxan har det inte varit möjligt att precisera dessa.

Från den 19 juni 1873 preciserades avgifterna för assurerade brev till Luxemburg: svenska och danska avgifter som till Tyskland, medan det tyska brevportot var 1½ groschen per 15 gram. Assuransavgifterna var också desamma som till Tyskland, bortsett från att den tyska assuransavgiften var ½ groschen per 20 thaler. Maximibeloppet som man fick försäkra ett brev för var 1.200 thaler.

Från den 30 december 1876 nämns inte längre Luxemburg i det då utkommande ändringstillägget. Det kan därför förutsättas att portot då blev detsamma som vid denna tid gällde till Tyskland.

Helgoland

Denna destination nämns för första gången i bihanget till cirkulär XV 1873, vilket utkom den 19 juni. Då uppgick brevportot för assurerade brev till de tidigare nämnda svenska och norska (se s. 3), medan det tyska var 1 groschen per 2 skålpund, dock minst 4 groschen. Härtill kom ett "sjö- och helgoländskt" porto på 2½ groschen upp till 10 skålpund och ½ groschen per skålpund därutöver. Förutom tidigare nämnda svenska och danska assuransavgifter tillkom den tyska med 2½ groschen per 100 thaler upp till 1.000 thaler och hälften därutöver. Dessutom tillkom ½ groschen per 100 thaler till Helgoland.

Även Helgoland bortföll ur portotaxorna från den 30 december 1876.

Assurerade brev med paketposten

Det kan tillfogas att det under hela tiden fram till 1879 var möjligt att skicka assurerade brev till alla tidigare uppräknade länder utom Danmark och Norge med paketposten och i så fall enligt pakettariff. Eftersom detta i många fall var dyrare än enligt brevtaxan behandlas inte denna möjlighet i detta sammanhang. För samlare kan det kanske påpekas att några sådana försändelser inte är kända för närvarande.

Förekomst av assurerade brev till utlandet före 1875

Det finns endast ett obetydligt antal brev bevarade från tiden före UPU. Inom samlarkretsar har vi endast funnit 11 stycken.[7] Det tidigast kända är ett assurerat brev till Norge från 1861; det tidigast kända till Danmark är från 1863, medan två brev till Tyskland, betalda till gränsen, är kända från 1864.

Gemensamma avgifter inom UPU

Världspostföreningens bildande medförde, som redan nämnts, inte någon förändring när det gällde de assurerade försändelserna. Först vid postkongressen i Paris 1878, vars beslut trädde i kraft den 1 april 1879, infördes enhetliga regler på detta område: förut-

om brevporto och rekommendationsavgift skulle en särskild assuransavgift på 25 centimes (i Sverige 18 öre) per 200 francs (= 144 kr) erläggas. Till länder som gränsade till varandra blev assuransavgiften 10 centimes, det vill säga 8 öre. För Sveriges del innebar detta Danmark och Norge. Dessutom kunde det tillkomma 10 centimes för sjöassurans till länder utom Europa, vilket i Sverige kom att innebära en varierande avgift på 29-36 öre per 144 kr. Rekommendationsavgiften uppgick vid denna tid (och fram till den 31 december 1886) till 18 öre. Därefter blev den 20 öre.

Den första postkonventionen, avseende assurerade brev, gällde endast för försändelser från Sverige till följande länder (återgiven i cirkulärbihang A som utkom den 23 mars 1879):

För brev till	Maximibelopp francs	Assuransavgift i öre per 144 kr/200 francs
Belgien	10.000	18
Danmark	obegränsat	8
Danska Västindien	obegränsat	18
Egypten	5.000	29
Frankrike med Algeriet	10.000	18
Franska kolonier[8]	10.000	29
Grönland	obegränsat	18
Italien	5.000	18
Luxemburg	10.000	18
Nederländerna	10.000	18
Norge	obegränsat	8
Portugal	10.000	25
Portugisiska kolonier[9]	10.000	36
Rumänien	10.000	18
Ryssland med Finland[10]	obegränsat	18
Serbien	5.000	18
Schweiz	obegränsat	18
Tyskland	obegränsat	18
Österrike-Ungern	5.000	18

Ändringar i assuransavgifter 1880-83

Under tiden fram till det att 1883 års posttaxa utkom den 19 maj tillkom följande uppgifter:

För brev till	Maxibelopp francs	Assuransavgift i öre per 144 kr/200 francs	Trädde i kraft
Island	obegränsat	18	26.5 1880
Portugisiska kolonier	5.000	36	12.2.1880
Spanien m. Balearerna och Kanarieöarna	5.000	22	15.8 1881
Spanien m. Balearerna och Kanarieöarna	10.000	22	1.7 1882
Tunis med de franska postanstalterna[11]	10.000	18	19.5.1883
Österrike-Ungern	obegränsat	18	12.2.1880

Bild 5. Assurerat brev från Västervik till Köpenhamn i januari 1885. Då var brevportot till Danmark fortfarande 12 öre, fastän det sänkts till 10 öre både inrikes och till Norge. Eftersom brevet vägde 29 gram blev portot 24 öre. Till detta kom rekommendationsavgiften på 18 öre och assuransavgiften, 56 öre. Den senare beräknades per 200 francs, dvs. 144 kr, fram till den 1 april 1886. Observera att portouträkningen är gjord på brevet, sannolikt av en posttjänsteman.

UPU-kongressen i Lissabon 1885

Lissabonkongressen, vars beslut trädde i kraft den 1 april 1886, medförde att maximibeloppet för assurans blev 10.000 francs. För Sveriges del innebar det att fyra länder fick sina maximibelopp höjda från 5.000 till 10.000 francs. Det rörde sig om Egypten, Italien, Portugiska kolonier och Serbien.

Ändringar i assuransavgifter 1883-1888

Innan nästa posttaxa utkom den 10 augusti 1888 infördes följande ändringar:

För brev till	Maximibelopp francs	Assuransavgift i öre per 144 kr/200 francs	Trädde i kraft
Bulgarien	10.000	22	13.10 1883
Danmark	obegränsat	8 öre per 150 kr	1.4 1886
Egypten	10.000	29	1.4 1886
Italien	10.000	18	1.4 1886
Norge	obegränsat	8 öre per 150 kr	1.4 1886
Portugisiska kolonier	10.000	36	1.4 1886
Rumänien	utgick		1.4 1887
Salvador	obegränsat	25	26.6 1888
Serbien	10.000	18	1.4 1886
Turkiet	10.000	25	9.8 1884
Turkiet	10.000	32	1.11 1884
Turkiet (österrikiska postanst. via Triest)	obegränsat	25	29.12 1884
Turkiet (österrikiska postanst. via Varna)	10.000	32	29.12 1884

Ett viktigt påpekande

Det bör understrykas att de angivna tiderna för ikraftträdande är utgivningsdatum för respektive cirkulär eller cirkulärbihang A. De förra innehöll vanligtvis tillkännagivande om att Sverige upptagit utväxling av assurerade brev med ett visst land eller länder. De senare innehöll uppgifter om alla taxeändringar samt information om till vilka orter i ett visst land som det var möjligt att skicka assurerade brev.

I det relativt obetydliga antal fall, när både cirkulär och cirkulärbihang behandlade samma nyhet om ändringar i portotaxorna, förekommer det ibland en smärre skillnad i utgivningsdatum. I sådana fall har det tidigaste datumet angivits, i regel det som funnits i cirkulären, såvida inte ett faktiskt ikraftträdandedatum finns preciserat. Det senare återges i sådana fall.

Källmaterialet har i övrigt varit de portotaxor som redovisas i den tryckta texten. I många av dessa portotaxor har nitiska postmästare för hand infört ändringar och då angett de cirkulär- eller cirkulärbihang där ändringarna preciserats. Detta har i mångt och mycket underlättat mitt arbete, även om det inte inneburit att jag sluppit undan en egen genomgång av samtliga cirkulär och cirkulärbihang som utkom under åren 1840-1925.

Under några år på 1900-talet och speciellt åren 1920-1925 har cirkulärbihangen inte innehållit de tilltryck till posttaxorna som enligt uppgift i texten skall ha bifogats cirkulärbihangsutskicken. Dock har samtliga sådana tilltryck påträffats, oftast inklistrade eller i form av lösa bilagor till portotaxorna.

När den nya posttaxan (i den stora versionen) utkom den 10 augusti 1888 hade de franska kolonierna utökats med Tonkin och Nya Caledonien. Annars fanns det inga förändringar i taxorna i denna upplaga.

Ändringar i assuransavgifter 1888-1892

Efterhand tillkom ytterligare länder respektive ändring i taxorna för några länder:

För brev till	Maximibelopp francs	Assuransavgift i öre per 144 kr/200 francs	Trädde i kraft
Argentinska republiken	10.000	25	18.4 1890
Danska Västindien	obegränsat	25	18.4 1890
Franska kolonier	obegränsat	25	18.4 1890
Färöarna	obegränsat	8 per 150 kr	12.4 1890
Kamerunterritoriet	10.000	25	29.9 1890
Kina (tyska postanstalten i Shanghai)	10.000	29	18.4 1890
Portugal med Azorerna och Madeira	10.000	22	18.4 1890
Portugisiska kolonier	10.000	32	18.4 1890
Rumänien	10.000	25	26.6 1892
Spanien med Balearerna & Kanarieöarna	10.000	18	18.4 1890
Tunis	10.000	25	31.10 1888
Tunis	obegränsat	29	18.4 1890
Tunis	obegränsat	25	6.5 1891
Turkiet (österrikiska postanstalter)	obegränsat	25	30.5 1890

Bild 6. Ett assurerat brev till Riga från Lund år 1900. Brevportot uppgick till 20 öre, rekommendationsavgiften till 20 öre och assuransavgiften till 18 öre (upp till 300 francs). Brevet har värdestämpel – assuransetiketten infördes först år 1907.

UPU-kongressen i Wien 1891

Kongressen i Wien 1891 införde 300 francs eller 216 kr som beloppsenhet för assurerade brev. Denna bestämmelse infördes den 1 juli 1892. Samtidigt ändrades den nordiska assuransavgiften till att beräknas per 250 kr.

Vid denna kongress infördes också möjligheten att begära postförskott på assurerade brev upp till en beloppsgräns på 500 francs.

Återtagande och adressförändring tilläts på försändelser, assurerade för högst 500 francs. Detta innebar att en avsändare kunde begära att få tillbaka en försändelse eller ändra adressatens adress, även sedan den skickats i väg.

Nästa portotaxa, den s.k. brevtaxan, utkom 1896. I denna (som utkom den 2 mars) finns ett antal tillägg/ändringar i taxan. Dessförinnan hade också några ändringar införts vid nedan angivna tidpunkter.

Bild 7. Ett assurerat brev till Norge från Stockholm 1903.Brevet vägde 30 gram, varför brevportot uppgick till 20 öre, rekommendationsavgiften var 20 öre och assuransavgiften 8 öre per 250 kr, dvs. 640 x 8 öre, tillsammans 51:60 kr. Ett 50-öre och ett 1-kronas frimärke har fallit av.

WÄRDE.
Lifförsäkrings Aktiebolaget VICTORIA, Stockholm
Assureras för 160.000 Kr. (Etthundrasextiotusen Kronor)
6384
Advokaten
WÄRDE.
Herr Jan Helmer
Nedre Slotsgade 11
Christiania
-Norge-

För brev till	Maximibelopp francs	Assuransavgift i öre per 144 kr/200 francs	Trädde i kraft
Chile	10.000	25	1.12 1894
Nederländerna	25.000	18	16.1 1896
Portugal med Azorerna och Madeira	10.000	25	2.3 1896
Salvador	10.000	25	23.3 1893
Rumänien	10.000	18	2.3 1896
Tunis	obegränsat	29	2.3 1896

Bild 8. Framsidan av ett assurerat tjänstebrev till Amsterdam, sänt från Stockholm 1898. Brevportot var 40 öre, rekommendationsavgiften 20 öre och assuransavgiften 4x18 öre, dvs. summa 132 öre. Samtliga frimärken har placerats på baksidan, en ovanlig men tillåten åtgärd. Brevet är sänt till den kände porträttkonstnären Emil Österman, som bl.a. gjorde förlagan till flera frimärken med Gustaf V:s bild.

UPU-kongressen i Washington 1897

Världspostkongressen i Washington 1897, vars beslut trädde i kraft den 1 januari 1899, innebar inte några större förändringar i avtalet om assurerade försändelser. Den viktigaste förändringen var att den tidigare beloppsgränsen för postförskott på assurerade brev ökades från 500 till 1.000 francs. Det infördes också rättighet till adressförändring på försändelser, assurerade upp till 10.000 francs.

De länder till vilka man fick begära postförskott för upp till 1.000 francs på assurerade brev var, enligt en kungörelse från den 28 december 1898, Belgien, Egypten, Frankrike, Italien med San Marino, italienska kolonin Eritrea och den italienska postanstalten i Tripolis, Luxemberg, Nederländerna, Norge, Schweiz, Tyskland, tyska postanstalten i Konstantinopel, samt Österrike och de österrikiska postanstalterna i Turkiet.

Ändringar i assuransavgifter 1897-1901

Innan nästa posttaxa utkom den 24 mars 1899 ändrades villkoren för följande länder:

För brev till	Maximibelopp francs	Assuransavgift i öre per 216 kr/300 francs	Trädde i kraft
Chile	10.000	29	29.6 1897
San Marino	10.000	18	8.11 1898
Turkiet (österrikiska postanstalter)	obegränsat	29	2.6 1898
Zanzibar (franska postanstalten)	10.000	25	2.6 1898

I 1899 års posttaxa var den enda ändringen att Island och Grönland fick samma taxa som Danmark, dvs. 8 öre per 250 kr.
Innan nästa portotaxa utkom 1901 infördes följande förändringar:

För brev till	Maximibelopp francs	Assuransavgift i öre per 216 kr/300 francs	Trädde i kraft
Bosnien-Herzegovina	obegränsat	18	14.3 1901
Brittiska kolonier (Gambia, Guyana, Hongkong, Jamaica, Lagos, Newfoundland, S:t Helena, Trinidad/Tobago)	3.000	29	18.10 1899
Falkland Islands	1.250	29	18.10 1899
Straits Settlements	1.250	29	24.1 1900
Brittiska Indien	3.000	29	5.8 1899
Brittiska besittningar[12]	3.000[13]	29	23.10 1899
Ceylon	3.000	29	5.8 1899
Eritrea	10.000	29	12.5 1899
Island	obegränsat	18	15.2 1900
Kina (tyska och ryska postanstalter[14])	10.000	29	14.3 1901
Marocko (franska postanst. i Tanger)	10.000	25	12.5 1899
Portugal	10.000	22	12.5 1899

Storbritannien och Irland	3.000	18	9.5 1899[15]
Tripolis	10.000	25	12.5 1899
Turkiet genom förm. av tyska postanst. till Konstantinopel och Adrianopel	obegränsat	29	17.12 1900
Dito	10.000	29	14.3 1901
till Beyroth, Jaffa, Jerusalem, Smyrna	obegränsat	36	17.12 1900
Dito	10.000	36	14.3 1901
Turkiet genom förmedling av österrikiska postanstalter till Konstantinopel och Adrianopel	obegränsat	29	17.12 1900
till övriga[16]	obegränsat	36	17.12 1900
Tyska Ostafrika	10.000	29	23.5 1901
Ungern	obegränsat	18	30.9 1899

Bild 9. Assurerat brev till England 1914. Etiketten är av typ 3, dvs har svart färg i perforeringen (det s.k. genomsticket). Brevportot var 20 öre, rekommendationsavgiften var 15 öre och assuransavgiften 18 öre per 300 francs. 10.000 francs var maximibeloppet; detta blir 7.200 kr omräknat till svenska kr. Assurerade brev fick skickas till England från 1899.

1901 års taxa

Nästa portotaxa utkom den 28 augusti 1901. I denna finns ett antal nya länder i förhållande till föregående års posttaxor (endast tillkommande länder redovisas här) samt i något fall förändring i maximibeloppet.

Rekommendationsavgiften ändrades den 1 juli 1905 till 15 öre, en avgift som var oförändrad fram till den 1 juli 1920, då den återigen blev 20 öre.

För brev till	Maximibelopp i francs	Assuransavgift i öre per 216 kr/300 francs
Andorra	10.000	18
Korsika och Monaco	10.000	18
Turkiet genom förm. av tyska postanst.		
till Konstantinopel och Adrianopel	10.000	29
till Beyroth, Jaffa, Jerusalem, Smyrna	10.000	36

UPU-kongressen i Rom 1906

Denna kongress medförde att det från den 1 oktober 1907 blev möjligt att begära ändring av postförskottsbelopp samt att begära adressförändring, oavsett assuransbelopp (tidigare 10.000 francs).

Samtidigt infördes portofrihet för assurerade brev, både till och från krigsfångar.

Assuransavgifterna till ett antal europeiska länder sänktes. För flertalet blev taxan 14 öre per 300 francs, men 11 öre kom att gälla till Tyskland.

Ändringar i assuransavgifter 1901-07

Under tiden fram till 1907 tillkom dessutom några destinationer till vilka man kunde skicka assurerade brev. Samtliga ändringar per den 1 oktober 1907 redovisas också i nedanstående tabell.

För brev till	Maximibelopp francs	Assuransavgift i öre per 216 kr/300 francs	Trädde i kraft
Belgien	10.000	14	1.10 1907
Brittiska besittningar:			
Bermudas, Brittiska Honduras	3.000	40	13.2 1905
Brittiska Indien, inkl Aden, Burma, Andamanerna	3.000	29	14.5 1903
Cypern	3.000	40	13.2 1905
Guldkusten	1.250	29	13.2 1905
Mauritius, Sierra Leone, Syd-Nigeria, Grenada, S:t Lucia. S:t Vincent	1.500	25	13.2 1905
Seychellerna	3.000	25	13.2 1905
Frankrike m Korsika, Monaco, Algeriet	10.000	14	1.10 1907
Island	obegränsat	14	1.10 1907
Japan	10.000	29	6.3 1903
Japan med Formosa	10.000	29	3.2 1905
Japan med Formosa, Korea	10.000	29	29.12 1905
Kamerun-territoriet	10.000	22	1.10 1907

Kina (brittiska postanstalter)	3.000	36	6.11 1901
Kina (indokinesiska postanstalter)	10.000	25	13.2 1905
Kina (japanska postanstalter)	10.000	29	29.12 1905
Kina (tyska postanstalter)	10.000	29	6.11 1901
Kina (ryska postanstalter)	obegränsat	18	6.11 1901
Kina (ryska postanstalter)	obegränsat	14	1.10 1907
Kreta (österr. postanstalter)	obegränsat	25	1.10 1907
Luxemburg	10.000	14	1.10 1907
Malta	3.000	29	1.10 1901
Montenegro	obegränsat	25	13.2 1905
Nederländerna	25.000	14	1.10 1907
Nederländska Indien	10.000	29	27.4 1905
Portugal m Azorerna, Madeira	10.000	25	1.10 1907
Portugisiska besittningar (Macau, Timor)	10.000	58	13.2 1905
Portugisiska besittningar (Macau, Timor)	10.000	36	1.10 1907
Portugisiska besittningar (övriga)	10.000	32	13.2 1905
Portugisiska besittningar (övriga)	10.000	36	23.9 1905
Portugisiska Indien	10.000	50	13.2 1905
Ryssland m Finland	obegränsat	14	1.10 1907
Schweiz	obegränsat	14	1.10 1907
Tanger (franska postanstalten)	10.000	25	24.10 1901
Togo-området	10.000	22	1.10 1907
Turkiet genom förm av öster. postanst.			
till Konstantinopel, Adrianopel	obegränsat	29	17.1 1903
Turkiet genom förm av österrikiska pa)	obegränsat	36	17.1 1903
Turkiet (ital. postanst. i Janina o Scutari)	10.000	25	17.1 1903
Turkiet (turkiska postanstalter)	10.000	29	17.1 1903
Turkiet genom förm. av tyska postanst.			
till Konstantinopel, Adrianopel	10.000	29	13.2 1905
till Beyrouth, Jaffa, Jerusalem, Smyrna	10.000	36	13.2 1905
Tyska postkontoren i Marocko			
(Casablanca, Mazagan, Mogador,			
Saffi och Tanger)	10.000	22	1.10 1901
Tyskland	obegränsat	11	1.10 1907
Ungern	obegränsat	14	1.10 1907
Österrike	obegränsat	14	1.10 1907

1909 års taxa

Den 8 mars 1909 utkom nästa brevposttaxa. Den innehöll bl.a. de taxor som trädde i kraft den 1 oktober 1907 (se ovan). Fortfarande angavs assuransavgiften per 216 kr, men maximibeloppet angavs nu först med svenska kronor, följt av beloppet i francs inom parentes. Kursen var fortfarande 72 kr per 100 francs.

Ett antal nya länder tillkom: vissa brittiska besittningar samt ett antal tyska skyddsområden, Eritrea, Japan, Korea, Nederländska Guyana och Indien är några exempel. Listan över dessa ändringar i 1909 års taxa redovisas på nästa sida.

Bild 10. Tjänstebrev från Riksbanken till Hamburg 1909, assurerat för 600 francs. Brevportot uppgick till 40 öre, rekommendationsavgiften till 15 öre och assuransavgiften till 2x11, dvs. 22 öre. Tjänstebrev till utlandet skulle frankeras med ordinarie frimärken, inte tjänstefrimärken.

För brev till	Maximibelopp francs	Assuransavgift i öre per 216 kr/300 francs
Brittiska besittningar (Bermudas, Br. Honduras)	10.000	40
Barbados, Gambien, Grenada,Guyana, Jamaica, Newfoundland, Sierra Leone, Leeward-öarna	10.000	29
Ceylon, Lucia, Hongkong, S:t Helena, Straits Settlement med Labuan, Syd-Nigeria	3.000	29
Guldkusten,	1.500	29
Mauritius	10.000	25
Malajiska skyddsstaterna	1.500	32
Brittiska Somaliland	3.000	47
Carolinerna och Palauöarna	3.000	40
Storbritannien och Irland	10.000	18
Turkiet genom förmedling av tyska postanst. till Beirut, Jaffa, Jerusalem	10.000	25
Turkiet (ital. postanst. i Durazzo, Janina, Scutari)	10.000	25

Ändringar i assuransavgifter 1909-14

Nästa portotaxa utkom den 15 mars 1914. Under tiden fram till dess tillkom följande länder (eller förändrades en del taxor):

För brev till	Maximibelopp francs	Assuransavgift i öre per 216 kr/300 francs	Trädde i kraft
Argentinska republiken	10.000	29	29.12 1910
Brasilien	10.000	25	29.12 1910
Brittiska Östafrika med Uganda	obegränsat	29	16.9 1911
Etiopien	10.000	29	30.9 1913
Franska Sudan	10.000	29	30.9 1913
Island	obegränsat	8	15.5 1909
Italienska kolonier (Eritrea)	10.000	29	28.6 1911
Italienska kolonier (Libyen)	10.000	25	30.9 1913
Kina (tyska postanstalter)	10.000	32	29.12 1910
Kina (indokinesiska postanstalten)	10.000	32	29.12 1910
Libyen (Bengasi och Tripolis)	10.000	25	30.9 1913
Nederländska kolonier (Surinam)	10.000	25	28.6 1911
Nederländska kolonier (Indien)	10.000	29	28.6 1911
Nya Zeeland	obegränsat	54	16.9 1911
Portugisiska besittningar:			
Angola, Cap Verde, Mozambique			
Port. Guinea, Principe o. St.Thomas	10.000	36	30.9 1913
Ryssland med Finland	120.000	14	15.5 1911
Tyska Nya Guinea	3.000	40	4.11 1909
Tyska skyddsområden:			
Karolinerna, Marianerna, Marshallöarna,			
Palauöarna, Nya Guinea	3.000	40	28.6 1911
Kamerun, Togo	10.000	22	28.6 1911
Kiatschou	10.000	32	28.6 1911
Tyska Östafrika	10.000	29	28.6 1911

1914 års taxa

Nästa brevposttaxa utkom den 15 juli 1914.

Här återfinns ytterst få förändringar i förhållande till 1909 års taxa och de ändringar som efterhand infördes åren 1909-1914. Endast en väsentlig förändring redovisas: Liechtenstein nämns för första gången (med samma taxa som Österrike, dvs. 14 öre per 300 francs).

Första världskrigets inverkan på postförbindelserna

Mellan 1914 och 1920 var många postbefordringsmöjligheter inställda. Redan den 28 augusti 1914 kom det första cirkulärmeddelandet om detta. Då gällde det de flesta europeiska länderna, förutom de allra flesta utomeuropeiska. Undantagen var England med kolonier och USA. Från den 18 november detta år skulle alla assurerade försändelser till länder utanför Norden skickas via England.

Under kriget förekom inga som helst förändringar i assuransavgifterna, medan

antalet kursförändringar, t.ex. när det gällde omräkningar av postanvisningsbelopp, var många. Den svenska kronan stärktes ständigt och nya kurser meddelades minst en gång per månad. Dessa kursförändringar påverkade emellertid inte beräkningen av de belopp som de assurerade försändelserna försäkrades för, eftersom kursen gentemot guldfrancen hela tiden var densamma, nämligen 72 öre per francs.

De första taxeförändringarna som meddelades efter kriget var assuransavgiften till Island. Denna höjdes från 8 till 18 öre per 216 kr (300 francs) den 9 april 1920.

UPU-kongressen i Madrid 1920

Många ändringar inträffade i samband med att Madridkongressens avtal trädde i kraft den 1 juli 1921 och åtskilliga ändringar gjordes också under loppet av 1922. Till dessa hörde att det blev möjligt att skicka assurerade försändelser till de baltiska staterna.

Avgiften för rekommendation, som uppgått till 20 öre från den 1 juli 1920, höjdes till 30 öre i två omgångar. Den 1 februari 1921 var det bara avgiften till Danmark och Norge som höjdes; den 1 juli 1922 höjdes den till samtliga länder.

Den 1 juli 1921 infördes en avrundningsregel när det gällde assuranstilläggen till utlandet (utom till Danmark och Norge). Denna innebar att avgifterna skulle avrundas uppåt till ett med fem delbart tal. Denna regel kom sedan att gälla fram till dess att avgiften blev densamma till alla länder, dvs. 10 öre, den 1 oktober 1925.

Bild 11. Assurerat brev till en krigsfånge, internerad i Österrike under första världskriget. Det sammanlagda portot skulle enligt portotaxan uppgå till 20 öre + rekommendationsavgift 15 öre + assuransavgift 3x14 öre. Brevet är dock inte frimärkt, eftersom brev till krigsfångar skulle vara portofria, ett beslut som fattades av UPU-kongressen i Rom 1906.

Bild 12. Ett assurerat brev till Java, sänt från Stockholm i december 1921. Brevportot var 40 öre och rekommendationsavgiften 30 öre. Assuransavgiften var 32 öre per 300 francs eller 240 kr, varför assuransbeloppet borde uppgått till 64 öre. Av någon anledning uttogs inte mer än 32 öre, vilket tillsammans blir 102 öre, enligt avrundningsregeln höjt till 105 öre.

Ändrad guldfrancskurs 1921

Den 3 september 1921 kom det ut ett särskilt nytryck till de sidor i 1914 års brevposttaxa som gällde omräkningen av guldfrancen till svenska kronor. Istället för 72 öre per francs förändrades kursen till 80 öre. Meddelandet om denna kursförändring hade dock kommit indirekt redan den 25 juni, då Madridkongressens beslut om taxeförändringar meddelades. Dessa skulle träda i kraft den 1 juli och innebar som nämnts att många assuranstillägg förändrades. Dessutom angavs att dessa avgifter skulle beräknas per 240 kr och inte 216 kr, som tidigare hade varit det belopp som motsvarade 300 francs.

Ändringar av assuransavgifter 1921-1923

Från 1914 dröjde det till den 10 mars 1923 innan nästa posttaxa utkom. Under tiden fram till dess ändrades åtskilliga taxeuppgifter, beroende dels på att UPU:s kongress i Madrid 1920 hade fattat beslut om förändrade assuranstillägg, dels på att kursen för guldfrancen ändrats. Den fullständiga listan över taxeändringar fram till nästa brevposttaxa 1923 ser ut så här:

För brev till	Maximibelopp francs	Assuransavgift i öre per 240 kr/300 francs	Trädde i kraft
Albanien	3.000	28	3.2 1923
Algeriet	5.000	16	2.12 1922
Argentina	10.000	29	1.7 1921
Argentina	10.000	28	3.9 1921
Belgien	10.000	16	1.7 1921

Belgiska Kongo	1.200	28	1.4 1922
Bosnien-Herzegovina	utgick ur taxan		1.7 1921
Brasilien	10.000	28	1.7 1921
Brittiska besittningar:			
Bermudas, Honduras	10.000	44	1.7 1921
Barbados, Gambien, Grenada, Guyana,			
S:t Vincent, Jamaica, Newfoundland,			
Sierra Leone, Leeward-öarna	10.000	32	1.7 1921
Ceylon, Lucia, Hongkong, S:t Helena,			
Straits Settlement med Labuan,			
Syd-Nigeria	3.000	32	1.7 1921
Ceylon, Hongkong, Str. Settlements,			
Labuan	3.000	28	3.9 1921
Cooköarna	10.000	60	3.9 1921
Cypern	3.000	28	3.9 1921
Fiji	10.000	48	3.9 1921
Mauritius	10.000	28	1.7 1921
Nigeria	1.500	32	3.9 1921
Seychellerna	3.000	28	1.7 1921
Malajiska skyddsstaterna	1.500	32	1.7 1921
Brittiska Nordborneo	3.000	40	3.9 1921
Brittiska Somaliland	3.000	40	1.7 1921
Brittiska Östafrika m Uganda	3.000	28	1.7 1921
Nya Zeeland	10.000	44	1.7 1921
Sierra Leone	1.500	32	27.1 1923
Falkland Islands	1.250	32	3.9 1921
Guldkusten	1.500	32	3.9 1921
Nigeria	1.500	32	3.9 1921
Malta	10.000	32	3.9 1921
Brittiska Västindien			
(Trinidad & Tobago)	1.250	32	6.6 1922
Brittiska Västindien			
(utom Trinidad & Tobago)	10.000	32	27.1 1923
Brittiska o. franska Indien	3.000	28	1.7 1921
Bulgarien	utgick ur taxan		1.7 1921
Chile	10.000	36	1.7 1921
Chile	10.000	32	1.4 1922
Egypten	10.000	28	1.7 1921
Estland	10.000	16	30.9 1922
Estland	5.000	16	20.1 1923
Etiopien	10.000	32	1.7 1921
Finland	120.000	16	1.7 1921
Finland	120.000	8 per 250 kr	1.6 1922
Fiume	3.000	24	16.12 1922
Frankrike	10.000	16	1.7 1921
Frankrike	5.000	16	2.12 1922
Franska besittningar			
(utom nedanstående)	10.000	28	1.7 1921
Franska Sudan	10.000	32	1.7 1921
Franska besittningar[17]	10.000	28	3.9 1921

Franska besittningar [18]	10.000	32	3.9 1921
Franska Somalikusten	5.000	28	1.4 1922
Island	obegränsat	18	9.4 1920
Island[19]	obegränsat	20	1.7 1921
Italien inkl. San Marino	10.000	20	1.7 1921
Italien	3.000	20	3.9 1922
Italienska kolonier	utväxlingen tills vidare inställd		1.7 1921
Italienska kolonier (Eritrea)	3.000	32	3.9 1921
Italienska kolonier (Libyen)	3.000	28	3.9 1921
Italienska kolonier (Libyen)	3.000	32	1.4 1922
Italienska kolonier (Benadir o Eritrea)	3000	32	1.4 1922
Japan (inkl. Korea o Mandchuriet)	utväxlingen tills vidare inställd		1.7 1921
Japan	10.000	32	11.2 1922
Kamerun	10.000	28	1.4 1922
Kina (brittiska postanstalter)	3.000	28	1.7 1921
Kina (Br postanst utom Amoy, Canton, Shanghai)	3.000	36	3.9 1921
Kina (brittiska postanstalter)	utgick ur taxan		16.8 1922
Kina (franska postanstalter)	10.000	28	3.9 1921
Kina (franska postanstalter)	5.000	28	2.12 1922
Kina (franska postanstalter)	utgick ur taxan		3.2 1923
Kina (tyska postanstalter)	utgick ur taxan		1.7 1921
Kina (indokinesiska postanstalten i Canton)	10.000	28	1.7 1921
Kina (indokinesiska postanstalter)	utgick ur taxan		3.2 1923
Kina (indonesiska postanstalter)	1.000	28	1.7 1921
Kina (ryska postanstalter)	utgick ur taxan		1.7 1921
Kina (japanska postanstalter)	10.000	28	3.9 1921
Lettland	10.000	20	21.10 1922
Lettland	5.000	20	28.10 1922
Litauen	10.000	20	23.6 1922
Luxemburg	10.000	16	1.7 1921
Luxemburg	3.000	14	1.4 1922
Marocko (franska postanstalter)	10.000	28	1.7 1921
Marocko (tyska postanstalster)	utgick ur taxan		1.7 1921
Marocko (spanska postanstalten i Tanger)	10.000	20	3.9 1921
Marocko (marockanska postanstalter)	10.000	28	3.9 1921
Monaco	5.000	16	2.12 1922
Montenegro	utgick ur taxan		1.7 1921
Nederländerna	25.000	16	1.7 1921
Nederländerna	24.000	16	1.4 1922
Nederländska kolonier	10.000	28	1.7 1921
Nederländska Indien	10.000	32	3.9 1921
Nederländska Antillerna	10.000	28	21.10 1922
Polen	1.000	16	5.8 1922
Portugal med Azorerna o. Madeira	10.000	24	1.7 1921
Portugisiska besittningar	utväxlingen tills vidare inställd		1.7 1921
Portugisiska besittningar (Mozambique)	3.000	32	3.9 1921
Portugisiska besittningar: Angola,			

Guinea, Cap Verde, S:t Thomas/Principe	10.000	36	3.9 1921
Portugisiska besittningar (Macao, Timor)	10.000	40	3.9 1921
Portugisiska Indien	10.000	52	3.9 1921
Portugisiska besittningar[20]	10.000	32	1.10 1921
Portugisiska besittningar (övriga)	10.000	56	1.10 1921
Rumänien	utväxlingen tills vidare inställd		1.7 1921
Rumänien	obegränsat	20	7.10 1922
Ryssland	utväxlingen tills vidare inställd		1.7 1921
Schweiz	obegränsat	16	1.7 1921
Serbien	utgick		1.7 1921
Somalikusten (fransk besittning)	5.000	28	1.4 1922
Spanien med Andorra o. Kanarieöarna	10.000	20	1.7 1921
Storbritannien och Irland	10.000	20	1.7 1921
Tjeckoslovakien	obegränsat	16	6.8 1921
Tjeckoslovakien	10.000	16	1.4 1922
Togoland	10.000	28	1.4 1922
Tunis	10.000	28	1.7 1921
Tunis	6.000	28	13.1 1923
Turkiet	utgick ur taxan		1.7 1921
Turkiet (ital. postanst. i Konstantinopel)	3.000	28	11.2 1922
Tyska skyddsområden	utgick ur taxan		1.7 1921
Tyskland	obegränsat	12	1.7 1921
Ungern	obegränsat	20	1.7 1921
Österrike o. Liechtenstein	obegränsat	16	1.7 1921
Österrike	10.000	16	1.4 1922

1923 års brevposttaxa

Nyheterna i 1923 års taxa, som utkom den 10 mars, var framförallt att assuransavgifterna hade förändrats; i regel till lägre belopp än tidigare. Dessutom hade maximibeloppen i många fall sänkts till 3.000 eller 5.000 francs. Kursen på guldfrancen var återigen 72 kr per 100 francs. Den fullständiga listan över förändringar ser ut på följande sätt:

För brev till	Maximibelopp i francs	Assuransavgift i öre per 216 kr/300 francs
Abessinien (Etiopien)	5.000	28
Aden	3.000	24
Algeriet	5.000	12
Brittisk-indiska postanstalter i Bahrein, Dubai, Kuwait, Muscat	3.000	24
Argentina	5.000	24
Belgien	10.000	12
Belgiska Kongo	1.200	24

Borneo (brittiska)	3.000	36
Brasilien	10.000	24
Brittiska besittningar:		
Bermudas	10.000	40
Ceylon och Cypern	3.000	24
Falkland Islands	1.250	28
Malajiska staterna	1.500	28
Malta	5.000	28
Newfoundland och Labrador	10.000	28
Straits Settlement	5.000	24
Chile	5.000	28
Dantzig	obegränsat	12
Egypten med egyptiska Sudan	5.000	24
Ekvatorialafrika, franska	5.000	24
Fiume	3.000	20
Frankrike med Monaco	5.000	12
Guyana, brittiska	10.000	28
Guyana, franska	5.000	24
Guyana, nederländska (Suriname)	10.000	24
Honduras, brittiska	10.000	40
Indien, brittiska[21]	3.000	24
Indien, franska (Pondichéry)	5.000	24
Indien, nederländska	10.000	24
Indien, portugisiska (Timor)	5.000	36
Indien, portugisiska (övriga)	5.000	52
Indokina, franska	5.000	24
Italien med Zara	3.000	16
Italienska besittningar	3.000	28
Japan med besittningar o. skyddsområden	5.000	24
Kina:		
Kinesiska postanstalter	3.000	20
Japanska postanstalter	5.000	24
Hongkong	3.000	24
Macao	5.000	36
Wei-hai-wei (brittisk postanstalt)	3.000	32
Korea	5.000	24
Litauen	10.000	12
Luxemburg	10.000	12
Marocko (franska zonen)	5.000	24
Marocko (spanska zonen o. Tanger)	5.000	16
Memelområdet	obegränsat	12
Nederländerna	24.000	12
Nya Zeeland (Cooksöarna)	10.000	56
Oceanien, brittiska (Fiji)	10.000	44
Oceanien, franska (Nya Kaledonien)	5.000	24
Polen	1.000	12
Portugal med Azorerna och Madeira	5.000	20
Rumänien	obegränsat	16
Saarområdet	obegränsat	8
San Marino	3.000	20

Schweiz med Liechtenstein	obegränsat	12
Spanien med Kanarieöarna och Andorra	5.000	16
Storbritannien och Irland	10.000	16
Tjeckoslovakien	10.000	12
Turkiet (ital. postanst. i Konstantinopel)	3.000	24
Tyskland	obegränsat	8
Ungern	obegränsat	16
Västafrika, brittiska (Kamerun, Guldkusten, Nigeria, Sierra Leone)	1.500	28
Gambia	10.000	28
S:t Helena	3.000	28
Västafrika, franska: Dahomey, Sudan, Mauretanien	5.000	28
Elfenbenskusten, Guinea, Togo, Senegal	5.000	24
Västafrika, portugisiska	5.000	36
Västindien, brittiska[22]	10.000	28
Västindien, franska	5.000	24
Västindien, nederländska	10.000	24
Östafrika, brittiska: Somaliland	3.000	36
Mauritius, Rodriguez	5.000	24
Kenya, Seychellerna, Admiranterna, Uganda	3.000	24
Östafrika, franska (Somaliland, Madagaskar, Komoroöarna, Réunion)	5.000	24
Östafrika, portugisiska (Mozambique)	3.000	28
Österrike	10.000	12

Nya avgifter till Danmark, Norge och Finland

Den 1 augusti 1924 ändrades assuransavgifterna till Danmark, Norge och Finland. De utgick därefter med 10 öre per 300 kr, samtidigt som rekommendationsavgiften var oförändrat 30 öre. En ny viktklass för brev infördes också, nämligen 250-500 gram. Portot i denna viktklass uppgick till 60 öre.

Ändringar i assuranstillägg 1923-1925

Under tiden fram till att en ny posttaxa utkom, ändrades dessutom villkoren till följande länder:

För brev till	Maximibelopp francs	Assuransavgift i öre per 216 kr/300 francs	Trädde i kraft
Armenien	utgick		29.8 1924
Aserbedjan	utgick		29.8 1924
Bulgarien	1.000	20	16.5 1924
Chile	utväxlingen inställd tills vidare		12.6 1923
Chile	utväxlingen fungerar igen		16.5 1924
Danmark	obegränsat	10	1.8 1924[23]
Finland	120.000	10	1.8 1924
Finland	obegränsat	10	28.1 1925
Fiume	samma som Italien		29.8 1924

Indien, franska (Chandernagor, Karikal, Mahé, Yanaon)	5.000	28	2.7 1924
Indien, portugisiska	5.000	28	2.7 1924
Jugoslavien	10.000	16	3.5 1924
Lettland	10.000	20	12.6 1923
Memelområdet	10.000	12	16.5 1924
Nederländska Västindien (Antillerna)	24.000	24	16.5 1924
Nevis	10.000	28	16.5 1924
Norge	obegränsat	10	1.8 1924
Palestina	3.000	36	16.5 1924
Persien	3.000	36	12.6 1923
Polen	5.000	12	28.1 1925
Ryssland	1.000	20	29.8 1924
Seychellerna, Admiranterna	3.000	32	2.7 1924
Syrien och Libanon	5.000	24	2.7 1924
Tanger	utgick		29.8 1924
Turkestan	utgick		29.8 1924
Turkiet	1.000	24	16.5 1924
Ukraina	utgick		29.8 1924

UPU-kongressen i Stockholm 1924

De överenskommelser som träffades vid denna kongress innebar att assuransavgifterna blev enhetliga till alla länder i världen (utom till Danmark, Norge och Finland). De uppgick från och med den 1 oktober 1925, då Stockholmskongressens traktat trädde i kraft, till 10 öre per 300 francs. Samtidigt sjönk rekommendationsavgiften till 20 öre.

Enligt den nya brevposttaxan, som utkom den 1 oktober 1925, förblev de flesta maximibelopp desamma som i 1923 års taxa. Följande länder fick sitt maximibelopp höjt till 10.000 francs: Japan, japanska postanstalter i Kina, spanska zonen i Marocko, Portugal med Azorerna, Madeira och portugisiska Västafrika. Tunisien tillkom med 5.000 francs medan Newfoundland och Labrador utgick ur taxan.

Regler och bestämmelser

De första anvisningarna om assurerade brev finns i 1849 års förordning. Här anges bl.a. att breven skulle förseglas med fem sigill och att de dessförinnan skulle omknytas med dubbelt oskarvat segelgarn. Av dessa sigill skulle fyra vara postkontorets, medan det mellersta skulle vara avsändarens.

Hade uppräkning av innehållet i ett assurerat brev (för att få ett kvitto över innehållet av postkassören) begärts av avsändaren (möjligt från 1873), skulle sigillet i mitten och de två övre vara avsändarens medan de två nedre skulle vara postkontorets.

När ett särskilt värdekuvert med endast en flik införts 1873 räckte det med två sigill. Om avsändaren begärde uppräkning, skulle det ena av de två sigillen vara postens, det andra avsändarens. Från den 1 augusti 1892 skulle alla sigill vara avsändarens.

Bestämmelser om hantering av en skadad värdeförsändelse meddelades första gången i ett postcirkulär från den 25 juni 1878. Innan försändelsen fick utlämnas till adressaten, skulle den inneslutas i ett nytt kuvert som försågs med adress, försegling, anteckning om rekommendation eller assurans samt notering om att försändelsen ankommit i skadat skick. Denna notering skulle bestyrkas med namnunderskrift av posttjänstemannen. År 1901 införde Postverket särskilda kuvert (blankett nr. 298) i olika storlekar, i vilka sådana försändelser skulle inneslutas.

Värdebrev som upphämtats ur brevlåda vidarebefordrades till adressaten om det var

Bild 13. Baksidan av brevet till Emil Österman, vilket visar att avsändaren var Kgl. Akademien för de Fria Konsterna. Brevet har reglementsenligt försetts med fem av Akademiens sigill och ankomststämplats i Amsterdam tre dagar efter postbefordran från Stockholm.

fullt frankerat. Var försändelsen otillräckligt frankerad skulle den mot lösen utlämnas till adressaten om det rörde sig om en lokal försändelse. Annars skulle den skickas till Postens reklamationskontor.

Om en värdeförsändelse hade en överkorsad notering om rekommendation eller assurans återsändes den till avsändaren, om den var adresserad till utlandet. För inrikes försändelser gällde att de vidarebefordrades till adressaten under rekommendation eller assurans och mottagaren fick betala lösen med felande belopp.

Stämplar/handskriftsnoteringar

I och med att vår första poststadga trädde i kraft den 1 januari 1873 skulle både rekommenderade och assurerade brev förses med stämpeln "Wärde".

Värdestämpelns användning på assurerade brev fortsatte till år 1907, då den första assuransetiketten infördes efter förslag från UPU-kongressen i Rom. Stämpeln kom dock till användning på sådana inrikes assurerade postsaksförsändelser, vilka inte krävde något inlämningsbevis.

Det assurerade beloppet skulle anges med både bokstäver och siffror. Till alla länder utom Danmark och Norge skulle värdebeloppet anges i francs och centimes. Avsändaren fick inte använda blyerts och någon radering eller strykning fick inte förekomma på kuvertet. Dessa anvisningar finns från och med 1888 års posttaxa. På assurerade brev till utlandet skulle posttjänstemannen ange brevets vikt i gram.

Etiketter

Den allra första assuransetiketten var en försöksetikett som omtalas i ett postcirkulär

= 5,555,56 Francs

Assurerad för
kr. 4000 (fyratusen kronor)

Monsieur le Baron de Bildt
Palazzo Capranica
Via Teatro Valle
Rom

V | Stockholm 5
N:o 584

10 gr.

Italien

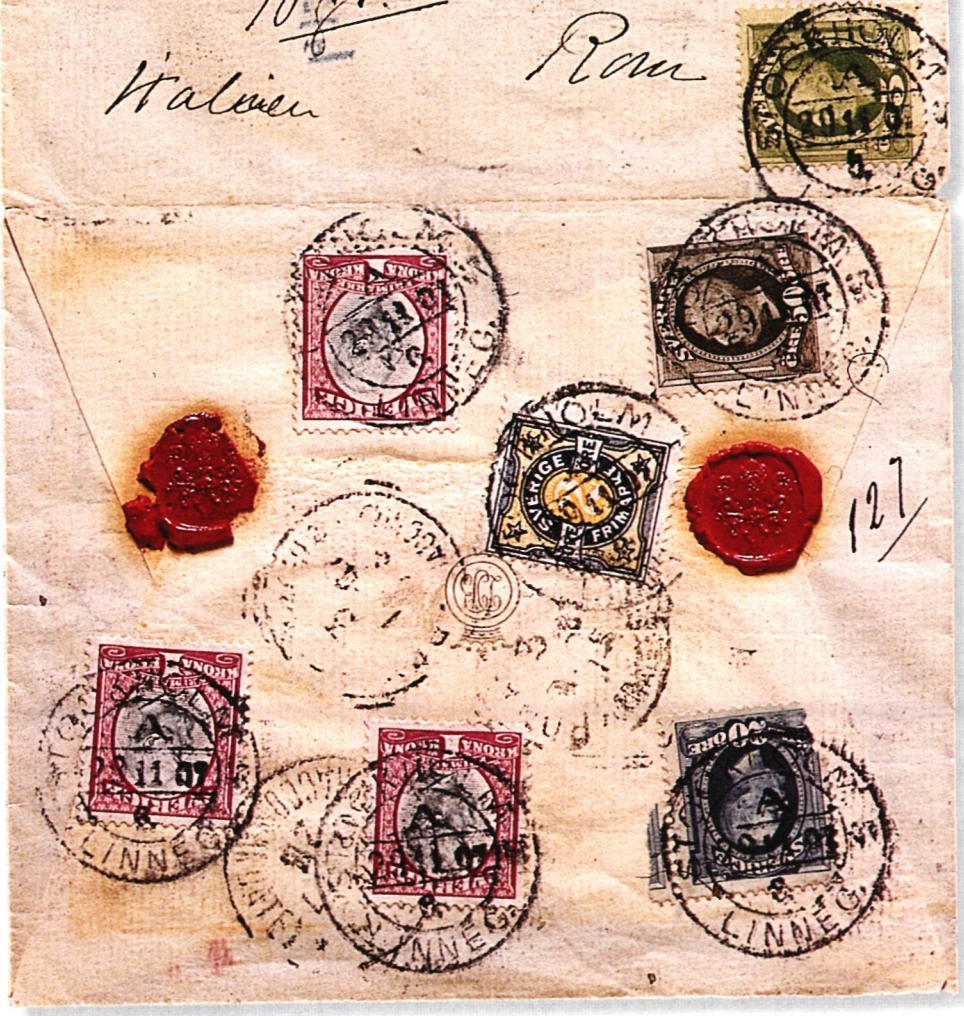

127

Bild 14. Ett assurerat brev till Rom, skickat i november 1907. Assetiketterna utgavs den 1 oktober 1907 och skulle till en början endast användas på brevförsändelser. Portot uppgick till 20 öre plus rekommendationsavgift, 15 öre, och assuransavgift 19x18 öre (18 öre per 216 kr).

från den 29 maj 1874. Denna etikett var violett och är känd i endast några få exemplar på brev och på adresskort till paket. De som finns på Postmuseum är från 1875 och 1885.

Försöksverksamheten med denna etikett redovisas i två cirkulär, daterade den 29 maj och den 22 juni 1874. Här anges att försöksverksamheten endast avsåg de postanstalter som fanns vid 1872 års slut. Etiketterna hade legat färdigtryckta sedan 1873 och deras användning skulle vara frivillig. Enligt cirkulärtexten skulle etiketterna vara röda, men de som finns bevarade på försändelser är i svagt violett färg.

Den första V-etiketten från 1907, som var gul med svart text, skulle användas på alla slag av assurerade försändelser, även för vissa inrikes och alla utrikes PS-försändelser.

V-etiketten med blankettnummer 26 utkom den 1 oktober 1907. Under åren fram till 1925 förekom fyra huvudvarianter av denna etikett. De två första var liksom den fjärde utan färg i genomsticket (perforeringen), medan den tredje hade svart färg i genomsticket.

Den första versionen hade samma tryckstil som reketiketten och trycktes på tunt papper. Den andra typen kom 1911 och trycktes på medeltjockt papper. Den tredje kom 1913; då ändrades nummerbeteckningen från N:o till N:r. En fjärde version kom 1921; den trycktes på ett poröst papper.

Blanketter

Under årens lopp förekom en stor uppsättning postblanketter som användes i anslutning till assurerade brev. De blanketter som användes under perioden 1872-1925 framgår av nedanstående förteckning. Det bör påpekas att angivet datum är *första* redigeringsdatum eller det årtal då etiketten först nämns i Postverkets blankettförteckningar.

Blanketter använda i samband med assurerade brev 1872-1925

Blankett nr.	Officiell beteckning	Första redigeringsdatum (första omnämnande)
46b	Reklamation af rekommenderad eller assurerad försändelse till utlandet	1912
48	Värdebrefkarta, Feuille d'envoi	1881
56	Värdebrefkarta till Norge	1881
86	Kombinerad brev- och värdebrevkarta, feuille des envois recommandés et des valeurs déclarées	1910
134a	Quitto å inlemnad assurerad försändelse vid fullständig postanstalt	december 1879
134b	Quitto å inlemnad assurerad försändelse vid poststation	18 januari 1878
134a	Inlemningsbevis vid postkontor rörande assurerad försändelse	maj 1902
134b	Qvitto å inlemnad assurerad postförsändelse	november 1872
134b	Inlemningsbevis vid poststation rörande assurerad försändelse	maj 1902
134	Inlemningsbevis vid poststation rörande assurerad försändelse	1907
167	Avis om ankommen assurerad försändelse	december 1872
172	Avis rörande obeställbar värdeförsändelse	maj 1894
173	Avis om inrikes assurerade eller rekommenderade postförskottsförsändelser	maj 1894

230	Inlämningsbok för assurerade försändelser (bunden)	1877
242	Avi om en rekommenderad eller assurerad brefförsändelse, som utburits af brevbärare men ej kunnat beställas	1907
298	Kuvert för värdeförsändelser som befinnas skadade	juli 1901
301	Avis rörande en assurerad eller rekommenderad försändelse	september 1899
302	Inlemningsbevis rörande assurerade och rekommenderade försändelser	september 1899
314	Avis om ankomsten af en assurerad eller rekommenderad försändelse	januari 1900
315	Avis om ankomsten af flere assurerade och rekommenderade försändelser	januari 1900
316	Avis om förekomsten af värde- eller lösenförsändelse, som ej kunnat beställas af brefbärare	januari 1900
333	Kuvert för värdebrevpaket	1902
381	Uppgift å assurerade försändelser, vanliga paket samt postförskott, som expedierats direkt till främmande postanstalt	1907
382	Uppgift å assurerade försändelser, vanliga paket samt postförskott, som expedierats direkt till främmande postanstalt	1907
411	Inlämningsbevis rörande rekommenderad eller assurerad försändelse eller postanvisning, utfärdad av lantbrevbärare af 1:a klass	augusti 1909
415	Avi om en rekommenderad eller assurerad, med postförskott ej belagd brefförsändelse, som utsändts med lantbrefbärare	augusti 1909

Tilläggstjänster

Postförskott på assurerade brev var inte möjligt före Världspostkongressen i Wien 1891. Tjänsten infördes till följande länder i samband med att Wienkongressens traktat trädde i kraft den 1 juli 1892 (max. 500 francs om ej annat anges): Belgien, Danmark, Egypten, Finland, Italien, Luxemburg, Norge, Rumänien, Schweiz, Tyskland, Österrike. Till följande länder blev det möjligt några år senare: Ryssland med Finland (1.11 1895), Nederländerna (28.1 1896), Frankrike och Algeriet (27.3 1896) och Portugal (10.1 1899). Maximibeloppet höjdes den 1 januari 1899 till 1.000 francs, i och med att Washingtonkongressens beslut trädde i kraft.

Särskilda regler gällde hela tiden för Danmark och Norge, dit postförskott blev möjligt samtidigt, nämligen den 1 juli 1869. Reglerna överensstämde i stort sett med dem som gällde för inrikes post.

Eftersändning var möjlig även av assurerade brev. Denna tjänst var avgiftsfri, så länge det rörde sig om försändelser till destinationer med samma portosatser. Även sedan Världspostföreningen tillkommit, var internationell eftersändning avgiftsfri.

Om en försändelse eftersändes till utlandet utgick däremot ett tilläggsporto, motsvarande mellanskillnaden mellan det inrikes (eller det lokala) portot och det internationella. Vidstående bild av ett assurerat inrikes brev, eftersänt till Danmark, är ett exempel på hur denna regel fungerade.

Mottagningsbevis infördes för assurerade försändelser den 1 april 1879. Det kostade först 12 öre, men den 1 januari 1886 sänktes avgiften till 10 öre. Därefter uppgick den till 15 öre under en kort period mellan den 1 juli 1919 och den 30 juni 1920. Sedan var avgiften 20 öre fram till den 1 juli 1921, då den blev 40 öre, 30 öre från den 1 oktober 1922 samt 25 öre från den 1 oktober 1925.

Samtliga avgifter gällde till alla länder

Bild 15. Ett inrikes assurerat brev från 1884, eftersänt till Danmark och då tilläggsfrankerat med 20 öre. Det inrikes brevportot uppgick till 24 öre och assuransavgiften till 30 öre, dvs. tillsammans 54 öre. Till Danmark var brevportot också 24 öre, medan assuransavgiften var 8 öre per 144 kr, dvs. i detta fall 32 öre. Härtill kom rekommendationsavgiften på 18 öre.

som man kunde sända assurerade brev till med undantag för Danmark och Norge. Avgiften till dessa länder var densamma som till övriga utlandet fram till den 1 juli 1921. Då förändrades inte avgiften till dessa länder, utan den förblev 20 öre fram till den 1 augusti 1924, för att därefter sänkas till 15 öre. Dessa avgifter motsvarade de inrikes avgifterna vid denna tid.

Från den 1 juli 1921 (1 februari 1921 till Danmark och Norge) blev avgiften den dubbla för mottagningsbevis som begärts efter det att försändelsen lämnats in på postkontoret.

Expressutdelning var möjlig endast till Danmark, Norge och Tyskland; först den 1 maj 1913 öppnades möjligheten att skicka assurerade brev med express till en del länder i Europa. Till Tyskland blev det möjligt den 1 oktober 1864, till Danmark den 1 juli 1869 och till Norge den 1 april 1879. Avgiften var till en början 25 öre för samtliga länder utom Tyskland som hade 27 öre före den 1 april 1869. Den 1 januari 1874 blev avgiften till Danmark 20 öre, vilket också kom att gälla till Norge efter den 1 april 1879.

En assurerad försändelse fick *återtagas* om den inte hade ankommit till adressaten. Avgiften var som ett rekommenderat brev av första viktklassen. Man fick även *ändra adressen* till ett assurerat brev under samma betingelser och avgift; dock fanns från och med 1899 års brevposttaxa den bestämmelsen att assuransbeloppet fick uppgå till högst 10.000 francs, dvs. det normala maximibeloppet till många länder.

Slutligen kan nämnas att man som postkund kunde få en från utlandet ankommen assurerad försändelse *registrerad* i en särskild bok på postkontoret. Från 1899 skulle denna bok utgöras av Postens registreringsbok, blankett nr. 313. Denna tjänst infördes 1875, men nämns första gången i ett cirkulär som utkom den 16 september detta år. Avgiften var 3 öre per försändelse; från den 1 juli 1921 höjdes den till 5 öre.

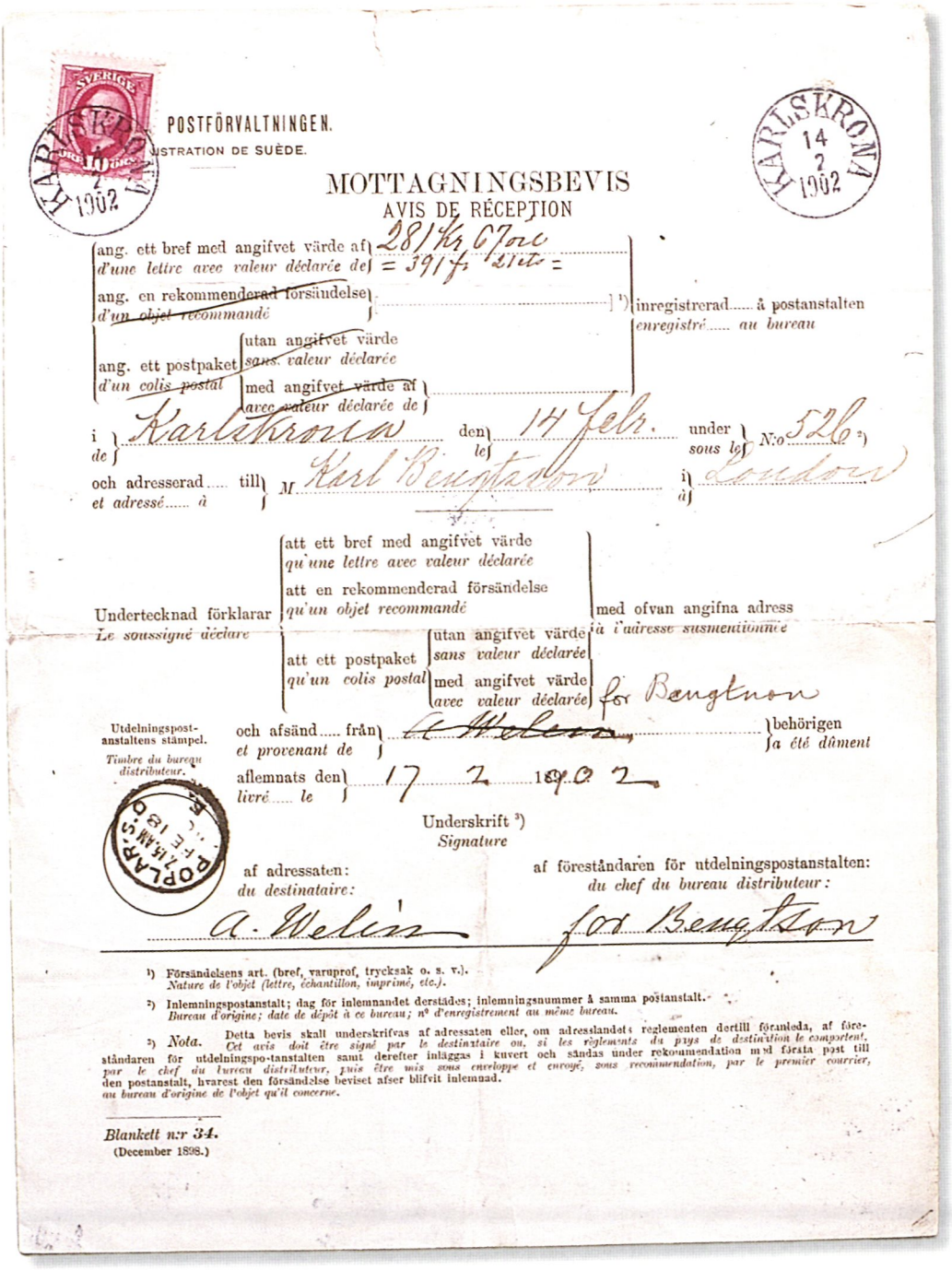

POSTFÖRVALTNINGEN.
ISTRATION DE SUÈDE.

KARLSKRONA 14 2 1902

MOTTAGNINGSBEVIS
AVIS DE RÉCEPTION

ang. ett bref med angifvet värde af / *d'une lettre avec valeur déclarée de* 281 Kr 67 öre = 391 fr 21 cts =
ang. en rekommenderad försändelse / *d'un objet recommandé* ..... [1]) inregistrerad ..... å postanstalten / *enregistré ..... au bureau*
ang. ett postpaket / *d'un colis postal* — utan angifvet värde / *sans valeur déclarée* — med angifvet värde af / *avec valeur déclarée de* .....

i / *de* Karlskrona den / *le* 14 Febr. under / *sous le* N:o 526 [2])

och adresserad ..... till / *et adressé ..... à* M. Karl Bengtsson i / *à* London

Undertecknad förklarar / *Le soussigné déclare* — att ett bref med angifvet värde / *qu'une lettre avec valeur déclarée* — att en rekommenderad försändelse / *qu'un objet recommandé* — att ett postpaket / *qu'un colis postal* — utan angifvet värde / *sans valeur déclarée* — med angifvet värde / *avec valeur déclarée* — med ofvan angifna adress / *à l'adresse susmentionnée* för Bengtson

Utdelningspostanstaltens stämpel. / *Timbre du bureau distributeur.*

och afsänd ..... från / *et provenant de* ~~A. Welin~~ behörigen / *a été dûment*

aflemnats den / *livré ..... le* 17 2 1902

Underskrift [3]) / *Signature*

af adressaten: / *du destinataire:* A. Welin

af föreståndaren för utdelningspostanstalten: / *du chef du bureau distributeur:* för Bengtson

[1]) Försändelsens art. (bref, varuprof, trycksak o. s. v.). / *Nature de l'objet (lettre, échantillon, imprimé, etc.).*

[2]) Inlemningspostanstalt; dag för inlemnandet derstädes; inlemningsnummer å samma postanstalt. / *Bureau d'origine; date de dépôt à ce bureau; n° d'enregistrement au même bureau.*

[3]) *Nota.* Detta bevis skall underskrifvas af adressaten eller, om adresslandets reglementen dertill föranleda, af föreståndaren för utdelningspostanstalten samt derefter inläggas i kuvert och sändas under rekommendation med första post till den postanstalt, hvarest den försändelse beviset afser blifvit inlemnad. / *Cet avis doit être signé par le destinataire ou, si les règlements du pays de destination le comportent, par le chef du bureau distributeur, puis être mis sous enveloppe et envoyé, sous recommendation, par le premier courrier, au bureau d'origine de l'objet qu'il concerne.*

Blankett n:r 34.
(December 1898.)

Bild 16. Mottagningsbevis för ett assurerat brev till England 1902.
Avgiften för MB uppgick till 10 öre åren 1886-1919. Under åren 1899-1912 skulle avgiften erläggas med frimärken på mottagningsbeviset; vid övriga tidpunkter på det assurerade brevet.

Statistik

Antalet assurerade brev, både inrikes och till utlandet, är noggrant angivna i poststatistiken. Alla assurerade brev räknades under hela året och finns därför redovisade ner till den enskilda försändelsen. Åren 1864 och 1865 finns ingen uppdelning mellan inrikes och utrikes försändelser.

Det kan också nämnas att de utrikes försändelserna är extra noga redovisade till och från varje UPU-land från 1887 och framåt. Uppgifter om ankomna assurerade brev saknas emellertid under tiden 1893-1910 och uppgifter om dessa utelämnas därför.

De länder som var de i särklass största mottagarna av assurerade brev från Sverige var Danmark, Norge och Tyskland. Av de angivna siffrorna svarade dessa länder för mer än hälften.

Antalet assurerade brev
till utlandet åren 1864-1925

År	Antal	År	Antal
1864	4.000	1895	17.268
1865	3.000	1896	18.776
1866	4.822	1897	20.232
1867	4.259	1898	19.205
1868	4.304	1899	19.315
1869	4.342	1900	20.283
1870	4.257	1901	20.893
1871	5.293	1902	20.791
1872	6.199	1903	21.667
1873	10.278	1904	21.792
1874	9.941	1905	20.553
1875	9.100	1906	19.928
1876	12.134	1907	20.672
1877	11.723	1908	19.679
1878	11.719	1909	21.900
1879	10.765	1910	27.652
1880	12.296	1911	29.730
1881	11.944	1912	30.558
1882	12.750	1913	30.695
1883	13.273	1914	31.918
1884	13.004	1915	32.794
1885	13.776	1916	53.594
1886	13.898	1917	62.099
1887	14.348	1918	40.743
1888	24.060	1919	45.717
1889	15.134	1920	66.308
1890	16.004	1921	75.665
1891	16.690	1922	95.783
1892	17.422	1923	129.057
1893	16.758	1924	85.165
1894	16.419	1925	62.181

Sammanfattning

Vi kan avslutningsvis konstatera att mellan 1849 och 1864 var det endast möjligt att skicka assurerade brev till de Danska Staterna, Norge, Ryssland med Finland och Tyskland om man ville betala hela portot i Sverige. Till en del andra europeiska länder och några utomeuropeiska kunde man skicka assurerade brev under förutsättning att det var möjligt att skicka rekommenderade brev till dem. I sådana fall var det endast möjligt att betala dem till gränsen och i så fall skulle avsändaren erlägga brevporto och rekommendationsavgift.

Från 1869 fram till 1879 tillkom några europeiska länder till vilka man kunde skicka assurerade brev, betalda till destinationsorten. Dessa var Luxemburg, Helgoland och Österrike-Ungern.

Världspostföreningens första traktat avseende assurerade försändelser tillkom 1878 vid kongressen i Paris. Dess bestämmelser trädde i kraft den 1 april 1879. Då blev det möjligt att skicka assurerade brev till samtliga UPU-länder, utom Bulgarien, England, Serbien, Spanien, Turkiet och USA. Nu gällde regeln att endast fullt frankerade brev fick assureras och därmed bli betalda till destinationsorten.

Under hela den tid som vi studerat gällde samma portoberäkningsprinciper: förutom brevporto skulle såväl rekommendationsavgift som assuransavgift erläggas; den senare beräknades som ett varierande belopp per 200 (från 1.7 1892) 300 franska francs. Kursen var praktiskt taget hela tiden 72 öre per franc, utom under åren 1921-1923, då kursen var 80 öre.

Det fanns dock ett undantag från denna princip när det gällde assurerade brev till de nordiska länderna: för dessa beräknades assuransavgiften per 150 kr (1.4 1886-30.6 1892) och därefter 250 kr fram till den 1.8 1924. Finland fick denna beräkningsprincip först 1923.

De till varje utomnordiskt land varierande assuranstilläggen upphörde den 1 oktober 1925, då de genomgående blev 10 öre per 300 francs, förutom rekommendationsavgiften som vid denna tidpunkt uppgick till 20 öre.

Assuransavgifterna till de nordiska länderna blev 10 öre per 300 kr redan den 1 augusti 1924.

Fotnoter

[1] 1 lod var lika med 13,3 gram

[2] 3 ort motsvarade 12,75 gram

[3] En riksdaler motsvarade 48 skilling banco vid denna tid.

[4] Dessa brev kunde endast betalas till Hamburg. Dock antyds möjligheten att breven kunde befordras till områden bortom Hamburg men att de i så fall endast kunde betalas till Hamburg mot erläggande av både svenska och danska avgifter.

[5] Avståndet i mil till de olika zonerna angavs inte i de svenska portotaxorna förrän 1874.

[6] 1868 års svensk-ryska postkonvention trädde i kraft detta datum.

[7] Den som kartlagt förekomsten av assurerade brev till utlandet är Gunnar Nilsson, Göteborg, medlem av SSPD:s styrelse och framstående filatelist och posthistoriker. Två brev är alltså sända till Tyskland 1864, tre till Danmark 1863-72 och sex till Norge 1861-71.

[8] Guadeloupe, Martinique, Franska Guyana, Senegambien, Réunion, Pondichéry och Cochinchina, Nya Caledonien (från 19.1 1883) och Tonkin (från 18.3 1884)

[9] Santiago (Cap Verde), S:t Thomé (S:t Thomé och Principe) samt Loanda (Angola)

[10] Även Kalgan, Ourga, Peking och Tientsin i Kina

[11] Tunis, le Bardo, Béja, Bizerte, Djerba, Gabès, la Goulette, le Kef, Madhia, Monastir, Sfax och Soussa

[12] Ceylon, Falklandsöarna, Gambia, Guyana, Hongkong, Jamaica, Lagos, Newfoundland, S:t Helena, Straits-Settlements, Trinidad & Tobago, Antigua, Montserrat, Nevis, S:t Kitts (S:t Christofe), Virgin Islands

[13] 1.250 till Falklandsöarna och Straits-Settlements

[14] Hankau, Peking, Shanghai, Tientsin, Tongku och Tsintau; dessutom Kalgan, Ourga, Peking, Tientsin och Tschougoutshak

[15] 9.5 kom cirkuläret ut; 12.5 utkom cirkulärbihanget

[16] Beyrouth, Caifa, Samsun, San Giovanni di Medua, Santi-Quaranta, Scio (Chios), Scutari, Smyrna, Trapezunt, Valona, Vathi (Samos)

[17] Elfenbenskusten, Franska Ekvatorialafrika, Franska Guinea, Mauretanien, Franska Somalikusten

[18] Mauretanien, Övre Senegal och Nigerdistriktet

[19] Avgiften var per 216 kr fram till den 1 juli 1921, då den liksom de övriga beräknades per 240 kr.

[20] Angola, Kap Verde, Mozambique, Guinea, Principe och S:t Thomas

[21] Inklusive brittiska postanstalter i Franska Indien (Chandernagor, Karikal, Mahé, Yanaon)

[22] Barbados, Jamaica, Leeward Islands, Trinidad & Tobago, Windward Islands (S:t Lucia 3.000)

[23] 10 öre per 300 kr; uppgiften införd i Ändring nr 38 till 1923 års brevposttaxa som utkom 26.7 1924.

Källor & litteratur

Billgren, Jan & Andersson, Sören,
Svensk posthistoria 1855-1925. Boden 1996.

Carlin, Sven,
Vad kostade brevet?. Stockholm 1975.

Förteckning å Postverkets blankettryck
1872, 1877, 1881, 1895, 1902, 1907, 1910, 1912, 1917 och 1923.

Internationella postfördrag med tillhörande expeditionsreglementen
1874, 1878, 1885, 1891, 1897, 1906, 1920 och 1924.

Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning angående hwad i afseende å recommenderade brefs afsändande med posterne bör iakttagas, gifwen Stockholms Slott den 16 Februari 1849.

Kungl. Generalpoststyrelsens cirkulär med bihang A 1852-1924.

Nilson, Kjell,
Ass-etiketter, *Svensk Filatelistisk Tidskrift,* nr. 3 1996.

Post-Convention emellan Sverige och Preussen 1852.

Postkonvention mellan Sverige och Danmark
1852, 1865, 1869, 1873, 1886.

Postkonvention mellan Sverige och Nederländerna
1864.

Postkonvention mellan Sverige och Norge
1865, 1869, 1873, 1886.

Postkonvention mellan Sverige och Ryssland
1847, 1868.

Postkonvention mellan Sverige och Tyskland
1864, 1869.

Postverket. Sveriges Officiella Statistik,
1864-1925.

Taxa för brevpostförsändelser
1896, 1899, 1901, 1909, 1914, 1923 och 1925.

Utrikes posttaxor
1852, 1853, 1858, 1864, 1865, 1867, 1869, 1872, 1874, 1875, 1877, 1880, 1883 och 1888.